

תרגילים במתכונת בחינות הבגרות שאלות מתוך טקסטים

תרגיל 1

מתוך מאמר בנושא הרפואה האלטרנטיבית:

מאות חומרי מרפא מסורתיים, שהיו בשימוש בימי הביניים בארץ ישראל, מְשֻׁחָזְרִים באוניברסיטת בר אילן כדי לְיַשֵּׁם אותם בתעשייה המודרנית. מדענים הִבִּיעוּ עניין בצמחי מרפא בהנחה שהם לא יְכוּלִים להזיק. דוגמה לשימוש כזה נִתֵּן למצוא בעֶרְבוֹב של זרעי אספרגוס וביצים שְׁלוּקוֹת, ערבוֹב שנועד לְצַר תכשיר נגד השמנה.

א. חלקו את הפעלים ואת השמות המודגשים לקבוצות לפי הגזרה שלהם. תנו כותרת לכל קבוצה, ומצאו את השורש של כל אחד מהפועלים.

ב. מהי צורת הבינוני (ההווה) רבים של שם הפועל 'לצר'?

- נוֹצְרִים - יִצְרְנוּ

- נִצְר - יוֹצְרִים

תרגיל 2

מתוך כתבה בעיתון העוסק בפסיכולוגיה:

הם מְגִיעִים לפה כמעט בהיחבא, מְבִיטִים בחשש על סביבתם, לבוּשִׁם מְרֻשָּׁל. אם מישהו מְפָר יעבור לידם, הם יִתְעַלְמוּ ויִבְלְעוּ במדרכה ממול. אלה הם הביישנים הנְזַקְקִים לטפול כדי לְהִגְמִל מבעייתם. לאחרונה נִפְתְּחוּ קליניקות מיוחדות המְצִיעוֹת לאוכלוסיית הביישנים דרכים לְהִפְרֵד מהתסביך.

א. חלקו את הפעלים המודגשים לקבוצות לפי הגזרה שלהם. תנו כותרת לכל קבוצה.

ב. מהי צורת העבר נסתרת של 'להגמל'?

- נגמלת
- גומלת
- נגמלה
- גמלה

ג. נתחו את הפעלים המודגשים בקטע לשורש ולבניין.

ד. מצאו בקטע שני פעלים בעלי משמעות סבילה, וכתבו את הצורה הפעילה המקבילה להם, באותו גוף וזמן.

תרגיל 3

מתוך דבריו של מבקר הספרות על רומן חדש של סופר ידוע:

עלילת הסיפור מערפלת, מפתלת, הגיבור מהרהר, מחספס, הוא מפגין ביטחון עצמי מגזם, ומשיג כל יעד שהציב לעצמו, ומאפשר לקורא לחלחל לתודעה שלו בכל רגע נתון. הקורא נפעם מיכולתו המופלאה של המחבר להביע את תחושותיו המדיקות של הגיבור, ולהצית את דמיונו לגבי מה שלא נכתב.

א. לפניכם פעלים מתוך הקטע:

מערפלת, מפתלת, מהרהר, מחספס, מגזם, מדיקות.

(1) מיינו את הפעלים לשתי קבוצות, על פי הבניין. תנו כותרת לכל קבוצה.

(2) מה המשותף לכל הפעלים האלה מבחינת משמעותם?

(3) מדוע, לדעתכם, רווחת משמעות זו בקטע?

ב. הביאו שני פעלים מן הקטע, השייכים לבניין נפעל, וציינו את צורת העתיד שלהם, באותו זמן וגוף.

ג. הפעלים מאפשר, לחלחל:

- הם באותו בניין
- שייכים לגזרות שונות
- הם באותו זמן

ד. הפעלים משיג, הציב, להצית:

- הם באותו בניין
- שייכים לאותה גזרה
- הם באותו זמן

תרגיל 5

לפניכם קבוצות מילים. מכל קבוצה העתיקו את המילה היוצאת דופן מבחינת השורש, וכתבו לצידה את השורש שלה, ואת השורש המשותף למילים האחרות.
שימו לב: לא בכל הקבוצות יש מילה יוצאת דופן.

1. מְקַרְ, נְקַפּוּ, הַקְפָּה	9. נִתְזָזוּ, הִתְזָזוּ, מִתְזָזוּ
2. נְטוּשִׁים, טְשָׁטַשׁ, נְטִישָׁה	10. מְסַיֵּג, מִתּוֹג, הִסְתִּיגוֹת
3. הִצָּגָה, מְצַגֵּת, יְצוּג	11. מְשִׁיל, הִלְשָׁנָה, נְשׁוּל
4. מְסַפֵּחַ, נְסַפְּחַ, חִסְפּוּס	12. הִצְתָּה, מְצַת, תְּמִצּוֹת
5. נְכוּר, מְכַר, כָּרַת	13. תִּכְנֶנּוּ, הִתְכַּנְּנוּ, תִּכְנוֹן
6. יְהַגֵּר, נְגָרִים, הַגִּירוֹ	14. תִּזְדַּקְקוּ, תִּזְדַּקְקוּ, נִזְק
7. מְצַבָּה, מְצַב, הִתְיַצַּב	15. הִגְשָׁה, הִתְרַגֵּשׁ, נִגָּשׁ
8. מְסַע, עָמוּס, נְסִיעָה	

דיוקי הגייה בגזרת החסרים

- המוספיות התחיליות בבניין הפעיל מנוקדות על דרך השלמים, כלומר, **בעבר ה' בחיריק, בהווה מ' בפתח.**
דוגמאות: הַכִּיר (ולא: הִכִּיר), מְכִיר (ולא: מִכִּיר)
- בבניין נפעל בהווה רבים **אין שווא** ב-ע' הפועל:
דוגמאות: נְגָשִׁים ולא נְגָשִׁים (כמו: נְשָׁבְרִים).
- שם הפועל בבניין קל הוא על דרך השלמים: במשקל לְפַעַל.
דוגמאות: לְנִטֵּעַ, לְנִטְעַ (ה-ני' נשאר בשווא נח).